

O PROJEKTU

Teorijska podloga. S pozicija suvremenih socioloških teorija nacionalizma slučaj Hrvatske i njezinih povijesnih zemalja u 19. stoljeću predstavlja model herderovske 'Kulturnation' (Bohlman - Herder) nasuprot 'Staatsnation' (Hutchinson, Kohn), a ovaj projekt MusInst19 kao cjelina potvrđuje taj model na području glazbene kulture na paradigmatičan način, što je u istoj mjeri slučaj s češkim, a tek djelomično s mađarskim modelom. U povijesti ideja, odnosno sociologiji (Gellner) proučavaju se novi oblici društvene organizacije u građanskom društvu, nametanje visoke/elitne kulture, promocija moderne kulture i na djelu je proces gdje se individualne i društvene silnice kreću od univerzalnog prema partikularnom, a kulturni nacionalizam unutar kojeg se taj proces očituje (Smith), ističe u prvi plan ideologiju, jezik, umjetnosti, etnicitet, historicizam, ali i opću modernizaciju društva i nacionalnog obrazovno-odgojnog sustava. Taj se proces na području glazbene kulture općenito, a napose u Hrvatskoj može pratiti kao konstrukcija ideje nacionalnog i njezine realizacije na područjima nacionalne opere (Lisinski, Zajc), sakupljanja narodnog i umjetničkog blaga (Kuhač, Udina-Algarotti), osnivanja građanskih društva i njihove postupne institucionalizacije (Musikvereini), usustavljivanja glazbene faktografije u obliku ustanovljavanja nacionalne povijesti glazbe i etnomuzikologije (Kuhač) i dr.

Znanstveni doprinos projekta. Cilj je identificirati, dokumentirati, analizirati i vrednovati razne modele privatnih i javnih inicijativa na području glazbe te njihovo pretvaranje u državne institucije kao temelje moderne građanske kulture. Ti modeli bit će istraženi i predstavljeni kroz niz studija slučaja:

- odnos istaknutih glazbenih, znanstvenih i drugih javnih ličnosti (V. Lisinski, I. Zajc, F. Ks. Kuhač, Lj. Gaj, J. Jelačić, I. Kukuljević, I. Mažuranić, D. Khuen-Hédérvary) i političkih instanci (vlade, sabori, vojne strukture) kao odlučujućih faktora u pretvorbi privatnih inicijativa u društvene organizacije;
- sakupljanje muzikalija koje postaju ili se uključuju u javne glazbene knjižnice (npr. zbirka Udina-Algarotti) ili tiskane zbirke (Kuhačeva zbirka Južno-slovenskih narodnih pobjevaka);
- podupiranje nastanka, izvođenja i recepcije nacionalnih opera kao individualnih autorskih djela s ciljem stvaranja i jačanja nacionalnog identiteta i društvene kohezije;
- privatni glazbeni salon kao model polu-javnog muziciranja, stvaranja standarda kvalitete muziciranja, ali i kao žarište nacionalnog u glazbi (ilirski saloni);
- vojna glazba koja se uključuje u civilnu javnu glazbenu sferu (opera, gradska glazba, crkvena glazba).

Važnost istraživanja za razvitak područja i društva. Stvorit će se novi ili obogatiti već postojeći fundus materijalnih artefakata (statuti glazbenih udruga u Zagrebu, Varaždinu, Osijeku i Krku; katalog zbirke Udina-Algarotti; 4. knjiga korespondencije F. Ks. Kuhača; monografija o nacionalnim operama ne-njemačkih naroda u Habsburškoj Monarhiji) koji će bitno pridonijeti novoj percepciji, tumačenjima i spoznajama o socijalnoj povijesti glazbe 19. stoljeća u Hrvatskoj, te shvaćanjima o genezi modernoga hrvatskog građanskog društva na području glazbene i opće kulture.

Metodologija istraživanja i istraživački problemi. Projekt će se provoditi uporabom raznih metoda, ovisno o obrađivanom materijalu, stanju njegove središnjosti i dostupnosti, a u raznim fazama rada na pojedinim temama primjenjivat će se različite i kombinirane metode ovisno o trenutnim istraživačkim potrebama i zahtjevima. Pregled i nabavljanje potrebe

literature i njezino proučavanje predstavlja prvu fazu svakog istraživanja. Nju do određene mjere olakšava sve veća dostupnost takvih izvora putem interneta. Sljedeća i u nekim područjima istraživanja paralelna metoda je utvrđivanje postojanja i analitički pregled arhivskih izvora (statuti glazbenih društava; glazbena zbirka Udina-Algarotti; recepcija glazbenog života u zagrebačkim tiskanim medijima; epistolarna ostavština F. Ks. Kuhača; dokumentacija banskih vlada i saborâ; arhivi Vojne krajine). Neke teme već su artikulirane na način da imaju ugrađenu komparativnu metodu, tj. kvalitativnu usporedbu sa stranim iskustvima i postignućima (funkcije nacionalnih opera u zemljama Habsburške Monarhije; neki temeljni podatci o glazbenim društvima u Pragu, Lavovu, Beču i dr.). Sistematizirat će se prikupljena građa za unos u baze podataka. O metodološkim pitanjima i problemima redovito će se raspravljati na radnim sastancima, radionici i završnom skupu.

Sva prikupljena građa (svi tipovi pohranjene literature, popisi arhivskih izvora, rezultati istraživanja i dr.) pohranit će se u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU u Zagrebu, Opatička 18.

Ustanovljene baze podataka nadovezat će se na postojeću bazu podataka o F. Ks. Kuhaču (Odsjek za povijest hrvatske glazbe), u okviru baze projekta HRZZ NetMus19, međunarodnu bazu podataka Muscat u RISM-u (Međunarodni popis glazbenih izvora) i staviti na raspolaganje već postojećoj općoj bazi podataka o Vojnoj krajini (Hrvatski institut za povijest) u okvirima projekta HRZZ MLWICB.

Istraživački problemi mogle bi biti nepredvidive nedostupnosti dokumentacije (zbog organizacijskih poslova imatelja i stanja građe), što bi moglo utjecati na reorganizaciju redoslijeda rada na projektu; zatim mogućnost nepredviđenog gubitka materijala (zbog tehničkih poteškoća s opremom), zbog čega će se sva dokumentacija prikupljena i proizvedena u ovome projektu pohranjivati dvostruko (fizički i digitalno), i na više nego jednom mjestu.

Najvažniji očekivani rezultati

- **Pronalazak temeljne dokumentacije** o Inicijativama, nastanku i organizaciji udruga u Zagrebu, Varaždinu, Osijeku i Krku na području umjetničke glazbe u civilnoj Hrvatskoj i Vojnoj krajini, te akata nadležnih civilnih i vojnih struktura (lokalne vlasti, sabori, vlade, vojna zapovjedništva i dr.) kojima se takve inicijative pretvaraju u institucionalizirane organizacije.
- **Identifikacija, sistematizacija, znanstvena obrada i predstavljanje takve dokumentacije** znanstvenoj i široj javnosti u zemlji i inozemstvu, te **valorizacija** tako prikupljene i sistematizirane dokumentacije kao procesa preobrazbe i modernizacije društva u civilnoj Hrvatskoj i Vojnoj krajini, tj. prijelaz iz kasnog feudalnog u moderno građansko društvo.
- **Identifikacija** raznih pojava u tom procesu (širenje glazbenog obrazovanja, formiranje publike, ustanovljenje repertoara, oformljenje građanskih salona, zbirki muzikalija, institucija i dr.) kao društvenog unapređenja pojedinih segmenata glazbene i opće kulture (demokratizacija glazbenog obrazovanja, šira dostupnost javnih izvođenja, povećanje kvalitete prezentiranja glazbe i dr.). Ključna je pritom spoznaja da su se na području glazbene kulture u 19. stoljeću dogodile u civilnoj Hrvatskoj dvije najvažnije pojave koje su započele kao privatne inicijative i pretvorile se društveno-političkim odlukama u ključne nacionalne institucije, obje u Zagrebu: od Musikvereina 1827. do Hrvatskog zemaljskog glazbenog zavoda 1861. (kasnije u 20.

stoljeću i Konzervatorija i Muzičke akademije) i glazbenog kazališta od plemićkih (tzv. Amadejevo kazalište 1797.) preko građanskog (tzv. Stankovićevog kazališta 1834.) do nacionalne opere HNK 1870. godine.

- **Identifikacija konvergencije** pojava na području glazbene produkcije (vojne glazbe u funkciji javne građanske glazbe, skladanje civilnih sadržaja od strane vojnih glazbenika i dr.) kao dijela procesa kulturnog i društvenog približavanja struktura civilne Hrvatske i Vojne krajine do njezina ukinuća 1881. godine.

Tako istražena i obrađena temeljna dokumentacija rezultirat će pripremom rukopisa za publiciranje konkretnih rezultata u **četiri studije slučaja**:

1. **Objavljivanje statuta građanskih udruga** (Zagreb, Varaždin, Osijek, Krk) kao temeljnih dokumenata kojima su formalno artikulirane građanske inicijative na području glazbe;
2. **Objavljivanje kataloga zbirke Udina-Algarotti** i studije o njoj kao tipičnog slučaja sakupljačkih tendencija građanskog društva u pedagoške svrhe, u kojemu se objedinila specifičnost hrvatskog kulturnog habitusa, tj. spajanja mediteranskih i srednjoeuropskih glazbenih izvora te prožimanja primorsko-kontinentalnih kulturnih krugova;
3. **Objavljivanje 4. knjige korespondencije Franje Ks. Kuhača** kao prvorazrednog srednjoeuropskog tipa umreženosti raznih privatnih i javnih interesa glazbeno-kulturnog karaktera;
4. **Objavljivanje monografije o nacionalnim operama** triju ne-njemačkih naroda u Habsburškoj Monarhiji (Hrvatska, Mađarska, Češka) kao umjetničkih artefakata s pomoću kojih je na području glazbenog kazališta djelovala nacionalna homogenizacija i profiliranje nacionalnih identiteta u višenacionalnoj državnoj tvorevini, Habsburškoj Monarhiji.